

Sport og medier

Fra interessefællesskab til forretningsorientering

Af Kirsten Frandsen

Mediernes dækning af sport er siden begyndelsen af det 20. århundrede undergået markante kvalitative forandringer. I det store perspektiv tegner der sig et billede af en journalistik, hvis udgangspunkt for at dække sport gradvist har ændret sig fra at være idealistisk orienteret til at blive markedsorienteret. Baggrunden for disse forandringer skal både søges i medie- og idrætshistorien.

I første omgang var det omlægningen af den danske presse fra at være partiaviser til at blive brede, kommercielt baserede omnibusaviser, som lå til grund for inddragelse af sport som stofområde i det hele taget. Og siden har sportsstoffet på grund af sin folkelige popularitet gentagne gange udgjort et centralt lokomotiv i forskellige mediers strategier for at erobre nye markeder. Samtidig er der dog også udviklinger i sporten selv, som har spillet ind på journalistikken. Det gælder ikke mindst sportens egen institutionalisering, dens internationalisering, kvindernes indtog og senere professionalisering og kommercialisering, som på forskellig vis har påvirket den journalistiske forvaltning af rollen som formidler mellem sporten og det brede massepublikum.

I det følgende vil nogle af de store udviklingstræk i dansk sportsjournalistik blive skitseret. Fokus vil blive lagt på kvalitative brud i journalistikken: Hvordan har man opfattet sin rolle som formidler mellem sporten og et bredere publikum? Og hvad

ser ud til at have påvirket denne rolleopfattelse? Fremstillingen er bygget på to helt basale antagelser. Først og fremmest opfattes den journalistiske rolle som stærkt påvirket af den historiske udvikling af forskellige medier med forskellige udtryksmuligheder, rækkevidder og finansieringsformer. Tankegangen er, at formidlingen udvikles som følge af nye udtryksmuligheder og nye konstellationer af medier, hvor det enkelte medie skal tilpasse sin formidling. Medier afløser ikke hinanden, men der finder en funktionsdifferentiering sted.¹ I denne sammenhæng vil en beskrivelse af de nye aspekter ved formidlingen knyttet til det senest fremkomne medie blive prioriteret. De hidtidige funktioner vil blive ved med at eksistere, men få en anden prioritering i en forandret mediesituation.

For det andet er fremstillingen funderet i en teoretisk opfattelse af sport som et særligt oplevelsesfænomen, hvilket betyder, at sportsformidlingen udvikler sig alternativt set i forhold til f.eks. det politiske stof.² For at formidle sport i overensstemmelse med både udøveres og publikums fascination kræves der simpelt hen andre kommunikative greb – og med nye medier åbner der sig nye muligheder. I stedet for at opfatte sportsjournalistik som »dårlig journalistik« er denne fremstilling baseret på en opfattelse af sportsjournalistik som et særegent felt med kommunikative opgaver, hvor indlevende oplevelse skal gå hånd i hånd med

nøgtern oplysning og argumentation. Det empiriske udgangspunkt for fremstillingen er fænomenologiske analyser af en lang række tekster, som journalisterne har produceret. For en historisk analyse udgør netop medieteksterne et godt prisme for at fremanalysere den konkrete rolleforvaltning, som fremgår både af de formmæssige greb og ideologiske lag i teksterne. I teksterne fremstår den formidlingsmæssige del af rollen, som publikum har mødt den – uanset hvad journalisterne selv måtte have af ideale opfattelser. I forbindelse med den nyere historie har interviews med journalister og sportsfolk også informeret analysen.

Institutionalisering: Fra fødselshjælper til formidler

Selv om en del danske aviser i sidste halvdel af det 19. århundrede fra tid til anden havde omtalt nogle af den fremspirende sportsbevægelses begivenheder og konkurrencer, var det i realiteten først i perioden efter 1905 og frem til mellemkrigstiden, at sportsstoffet fik sit gennembrud i de danske dagblade. Bannerfører var dagbladet *Politiken*, der i 1905 satte gang i en omstrukturering af avisen fra at være en partipolitisk avis for en gruppe læsere med samme mening og politisk observans til at blive en kommercielt baseret avis for i princippet alle. I forbindelse med denne forandring blev sportsstoffet til ét af flere nye stofområder, som man satsede på. Selv om man allerede i 1896 havde indført en sportsrubrik og ansat svømmer og teolog Edgar Aabye til at dække sport, betød den 'demokratisering' og markedsorientering, som blev sat i gang fra 1905 og gennem de næste årtier bredte sig til andre aviser, at sportsstoffet

ændrede status fra at have været en slags fyldstof til at blive en egentlig salgsfaktor med daglige bulletiner fra Københavns idrætsarenaer.

Igennem de næste 20-25 år institutionaliserede sportsstoffet sig som stofområde gennem to faser. I første fase udfyldte avisjournalisterne reelt en rolle som fødselshjælper for den voksende sportsbevægelse, og i anden fase fokuserede journalistikken mere på at etablere sig som en uundværlig formidlende instans *mellem* sport og publikum.

I første fase havde sporten og avisen en meget klar fælles ambition om at få udbredt kendskabet til sport og få forklaret sportens samfundsmæssige gavn. Avisen så stoffet som en nøgle til et bredt publikum, og sporten havde brug for mediet til at få udbredt kendskabet til sine aktiviteter og derved skaffe sig medlemmer, aktive og tilskuere. En væsentlig del af datidens journalister var aktive i opbygningen af sportsorganisationerne, og aviserne grundlagde i denne periode en tradition for selv at arrangere sportsbegivenheder. Disse var både et middel til at skabe folkelig interesse for sportsaktiviteter og skaffe sig stof til de daglige spalter. Og når *Politiken* f.eks. arrangerede en kapgang mellem en vegetar og en kødspiser, »Bøffen« og »Bananen«, var de omvendende reklame for avisen!

Fødselshjælperrollen udfoldede sig på et tidspunkt, hvor sportsstoffet var spredt rundt omkring i avisen og derfor reelt konkurrerede med andre stofkategorier om læsernes opmærksomhed. Samtidig er det karakteristisk, at dækningen ikke havde fundet sine faste former via en nedfældet bevidsthed om sport som et legitimt fænomen og som et selvstændigt stofområde i sin egen ret og med egne vinkler. Vinklingen var i høj grad fokuseret på at informere om

de forskellige begivenheder, som fandt sted, men den afhang i høj grad af den enkelte skribent – og her var der enkelte, som satte større fokus på at lave oplevelsesorienterede reportager med fokus på de tilstedeværende publikummers selskabelige adfærd end de sportslige meritter. Ikke desto mindre er flertallet af artiklerne i denne fase formidlet i et faktisk, sagligt sprog, med stort fokus på at afspejle, hvad der skete – f.eks. gennem en sportskonkurrences kvantitative facts (hvornår faldt scoringerne, og hvem scorede) og sportstekniske engelske udtryk. Alene skrivestilen har således medvirket til at etablere respekt og seriøsitet omkring sporten og uddanne et sportskyndigt publikum.

Fødselshjælperrollen havde både en praktisk og ideologisk dimension. Det praktiske viser sig ved, at avisen formidlede en lind strøm af notitser og telegrammer med resultater og praktiske oplysninger af enhver art. Heraf er en hel del tydeligvis rettet mere mod sportsbevægelsens interne behov end det bredere publikums behov. Det gælder f.eks. informationer om ændrede træningslokaler og selskabelige aktiviteter. Men også praktiske informationer om tid og sted for kommende begivenheder, så tilskuerne kunne finde vej og informationer om kommende internationale modstanderes træningsresultater til brug for danskeres forberedelse fandt vej til spalterne. Datidens aviser spillede alene i kraft af deres adgang til at indsamle og distribuere informationer en væsentlig intern og eksternt kommunikativ rolle for sportsbevægelsen.

Den ideologiske del af rollen kom i denne tidlige fase især til udtryk gennem en række kommentarer, hvor der argumenteres ret eksplicit for amatørsportens maskuline, karakterdannende funktion og samfundsmæssige betydning:

»Samtidig har han trænet til gymnastikkonkurrencen i London og taget første del af polyteknisk eksamen med udmærkelse. Det er den slags unge mænd, der er brug for. Klar forstand og energi til at bruge både hovede og krop« (Politiken den 5. juli 1908 s. 2).

»En skam vil det være for København, om ikke byen i aften viser sin gode vilje overfor den ærligt stribende Ungdom, der passer Dagens Gerning og om Aftenen over Idræt, der giver større Arbejds-kraft« (Politiken den 3. juli 1908 s. 2).

Argumentationen medvirkede til at legitimere avisens kontinuerlige strøm af informationer om begivenheder og resultater fra de nye aktiviteter. Det bliver her tydeligt, at aviserne leverede en institutionel blåstempling af sporten, og omtale af sportens begivenheder har siden haft stor symbolsk værdi som offentlighedens fortsatte anerkendelse af sportens samfundsmæssige betydning.

Anden fase af institutionaliseringen fandt sted i mellemkrigstiden og er kendetegnet ved, at journalistikken fastholdt sin loyalitet over for sportsbevægelsens ideologiske projekt, men samtidig begyndte at udvikle journalistikken i en underholdende og oplevelsesorienteret retning. Som konsekvens af sportsbevægelsens egen vækst og institutionalisering selvstændiggjorde journalistikken sig nu delvist i forhold til sporten og fik større fokus på udvikling og fastholdelse af sit eget publikum. Det gjaldt om at få etableret en platform for medierne som en uundværlig formidler *mellem* sport og publikum. Det ses blandt andet gennem en markant iscenesættelse af sportsjournalisterne selv, idet nogle af datidens sportsredaktører i kraft af deres begejstring, tæft for at underholde og samtidig demonstrere sportslig

viden og ekspertise fik status som betydningsfulde kändisser i samtiden. Der ligger dog også en teknologisk og mediemæssig udvikling bag denne forandring i journalistikken. Det gælder f.eks. brugen af telegraf, telefon og fotos i den journalistiske praksis, som kunne bringe læserne en tand tættere på sportskonkurrencernes personer og her og nu spænding.

På mediefronten var det især starten af løssalgstidningen *B.T.* i 1916, som fik betydning. Som løssalgstidning skulle man i modsætning til abonnementsaviserne sælge sig selv hver dag, og man satse stærkt på udnyttelsen af de nye teknologiske muligheder for at nå ud til et bredt og ungdommeligt publikum. Sportsstoffet udgjorde sammen med især filmstof *B.T.s* indholdsmæssige satsning, idet man lancerede sig som »Sportsmandens blad«. En af nyskabelserne var en samling af al sportsstoffet på en daglig sportsside, og de øvrige store morgenaviser var hurtige til at følge trop. Samlingen af sportsstoffet var en medvirkende faktor i institutionaliseringen af journalistikken, da det fremmede udviklingen af ensartede fremstillingsformer og synsvinkler på sportsstoffet. Sammen med løssalgstidningens langt klarere interesse i at påkalde sig læsernes interesse dannede dette grobund for udvikling af journalistrollen som selvstændig, men loyal formidler. Sporten var nu i mediemæssig henseende blevet til et univers for sig selv – helt i overensstemmelse med amatørsportens egen ideologi. Og det betød bl.a., at de eksplicite nytteorienterede eller nationale argumentationer for sportens eksistensberettigelse forsvandt og nu udgjorde en fortolkningsmæssig grundpræmis for formidlingen. De ideologiske dimensioner ved journalistens rolle som formidler kom i denne anden fase derfor til udtryk gennem de underholdende værdilad-

ninger, som nu blev et langt mere fremtrædende kendetegn ved journalistikken.

Udviklingerne fandt sted over en årrække, men sidst i 20'erne er der en række genkommende konsistente træk ved journalistikken, som vidner om den nye mere selvstændige, men også mere sammensatte rolle. Først og fremmest er dækningen nu langt mere entydigt fokuseret på det sportslige. Læserne får en mere udfoldet – men også langt mere værdiladet beskrivelse af både personer og spil. Kampreportager fra store begivenheder er endvidere præget af en række dramatiserende og retoriske træk, som fremmer læserens oplevelse af her og nu dramaet og personerne på stadion. Journalisten var nu for alvor blevet til formidler af underholdende oplevelser, og sportskonkurrencerne og udøverne var hovedkilden hertil.

Dækningen var også præget af en række kommenterende indslag, der primært blev brugt til at vurdere de sportslige præstationer og muligheder, og journalisten fremstiller således sig selv som en uvildig sports ekspert. Ekspertisen er især funderet i en faktuel, statistisk viden, men har også rod i et særligt overblik tilvejebragt gennem en gunstig placering af pressefolkene på stadion. Alene den fysiske adskillelse af pressefolkene fra det øvrige publikum og artiklernes fremhævelse heraf vidner om journalisternes særlige status og autoritet.

Journalistikkens privilegerede status udnyttes endelig til at cementere en rolle som uundværlig kontaktskaber mellem sporten og publikum. Det kommer frem gennem brugen af en ny genre, interviewet. Dækningen er således præget af en række udtalelser fra sportsfolk, dommere, organisationsfolk og udenlandske journalister. Disse fremstår ofte relativt løsrevet og »ubearbej-

dede« fra journalistens side og har kunnet give læserne en oplevelse af at komme tæt på udøverne og få et »insider-perspektiv« på sporten.

Den begejstring og indlevelse, som præger nogle af de store reportager, har sammen med brugen af den subjektive kommentar givetvis været stærkt medvirkende til at give journalisterne status som personligheder i offentligheden. Læserne har dels kunnet opleve et nærvær med og føle sig bekendt med journalisten på en ny måde. Dels har journalisternes udnyttelse af adgang til informationer og sportens indercirkel forlenet dem med eksklusivitet i sig selv.

Oplevelsesforsyner og nationalt samlingspunkt

Selv om radioen fik sin officielle start i 1926, varede det lang tid, inden det nye medie satte sine spor i sportsjournalistikken som helhed. Sportsdækningen hørte i perioden 1926-1964 ind under Pressens Radioavis, som var de trykte mediers monopol på nyhedsformidling i den nye monopolinstitution. Radioen var fra politisk hold tiltænkt en kulturelt dannende og oplysende rolle, og da pressen samtidig af kommercielle årsager var stærkt interesseret i at beskytte sig mod konkurrence fra radioen, havde dækning af sport – forstået som begivenhedsdækning – i radioens første årti lav prioritet. Det var først efter Gunnar Hansens reportager fra OL i Berlin 1936, at Statsradiofonien begyndte at dække danske sportsbegivenheder regelmæssigt.

Radiomediet var reelt det første landsdækkende medie i Danmark, og det betød, at radioen kom til at udfylde en central rolle som nationens samlingspunkt. Via radioens reportager fra alle egne og befolknings-

grupper kom danskerne kulturelt tættere på hinanden, og for første gang kunne et medie samle nationen i en *samtidig direkte* oplevelse af store begivenheder. Her viste Gunnar Hansens reportager fra OL i Berlin, at formidling af store sportsbegivenheder – gerne med internationalt islæt – havde en særlig gennemslagskraft. I radioens sportsdækning kom sportsjournalisten således til at udfylde en ny rolle som personificeret nationalt samlingspunkt gennem en journalistik præget af umiddelbar begejstring og formidlingsmæssigt fokus på at bringe lytterne tæt på begivenheden selv. Udover at kunne formidle sportskonkurrencernes her og nu spænding i reportagens forskudte eller direkte form, hvor det fælles ’nu’ verbalt blev understreget konstant, var der en særlig intimitet knyttet til det nye medie, som fik betydning. Radioen bragte sporten og ikke mindst dens personer direkte ind i de private stuer. Sportens stjerner fik nu stemmer, og begivenhederne fik lyd, så gennem radioen blev sport og dens udøvere oplevelsesmæssigt nærværende på en helt ny måde. Mediet tilvejebragte således en intimitet i oplevelsen af udøverne, men også af journalisten, som på grund af mediets usynlighed hele tiden skulle visualisere sporten gennem sit sprog. Gunnar Hansen viste sig at have en særlig sproglig evne til at udnytte det nye medies muligheder til at styrke indlevelsen i begivenheden. Han så det ikke som sin opgave at være ekspert eller kritiker med særligt overblik eller viden. Tværtimod understregede han et fællesskab med lytterne i her og nu oplevelsens uforløste spænding og havde en form og tilgang, hvor han var på niveau med lytterne – også de forudsætningsløse – under oplevelsen og loyal med udøverne bagefter. En loyalitet, som betød, at de fleste udøvere var villige til at give et interview. Sammen med en me-

get stærk tro på amatørsport som en apolitisk, men samfundsnyttig, karakterdannende aktivitet, og en national begejstring var Gunnar Hansens journalistik perfekt til den politisk styrede Statsradiofoni. Hans folkelige popularitet forlenede ham gennem årene med en meget stærk intern magt i institutionen, som betød, at han i starten af 50'erne fik til opgave at udvikle tv-dækningen af sport og hans redaktionelle linje forblev herskende på både dansk radio og tv indtil hans afgang som sportsredaktør i 1976.

For avisernes sportsjournalister betød radioens – om end sene – gennembrud på sportsområdet over tid nogle forskydninger i rolle forvaltningen. Disse har dog samtidig været understøttet af en skærpet konkurrence om avislæserne og en teknologisk udvikling af pressefotoet og distributionen heraf. Dette kom ikke mindst til udtryk under dækningen af højprofilerede internationale sportsbegivenheder, hvor aviserne lagde stor vægt på at præsentere sine sportsjournalistiske 'stjernerreportere' som særligt varemærke og garanti for dækningens kvalitet. Under dækningen af f.eks. OL i London 1948, som Statsradiofonien sendte mange reportager fra, træder de kvalitative forskydninger klart frem. Det var underholderen og den meningsdannende ekspert, som var kommet i centrum i aviserne. Radioens mellemkomst overflødiggjorde nu de fyldige referater, og samtidig var læserne via radioen bragt tættere på udøverne end nogen sinde før. Dette fulgte aviserne op i en stærkt dramatiseret journalistik, hvor sproget var langt mere ekspressivt, og fokus var på at gengive de afgørende højdepunkter i konkurrencen og fremstille de følelsesmæssige reaktioner hos udøvere og tilskuerne. Avisens mulighed for at bringe billeder og interviews med personerne fra begiven-

hederne understøttede radioens intimisering i forhold til personerne. Avisen var nu langt mere gennemredigeret og det viste sig bl.a. i *B.T.*, hvor rubrikker bragte læserne i direkte følelsesmæssig kontakt med sportsudøverne: »Måske mit livs sidste løb« (*B.T.* den 3. august 1948), »Jeg tog ansvaret, og jeg følte det tungt« (*B.T.* den 6. august 1948). Personorienteringen implicerede også, at læserne i ord og billede fik langt flere intime informationer om sportsudøverne og deres private liv. Informationer om sportsudøvernes relationer til kærester og familie viste de spæde kim til en ny udvikling, hvor sportsudøverne ikke blot var sportshelte, men der fandt en nedbrydning mellem det offentlige og det private sted, og de blev til stjerner med en langt bredere appel.

Den ideologiske dimension ved avisjournalistikken kom indirekte til udtryk gennem den nationale vinkling af stoffet, men fik også eksplicit form i 'stjernerreporternes' nu temmelig underholdende værdiladede beskrivelser og kommenterende vurderinger af enkeltpersoner. Det implicitte udgangspunkt for vurderingerne var den hvide amatørsportsmand, som dyrkede 'sport for sportens egen skyld' i en kulturel offentlighed, hvor alle i fri og lige konkurrence kunne udvikle og demonstrere karakter. Sportens internationalisering og kvindernes indtog i sporten påvirkede dækningen, da nye aktører (farvede og kvinder) gav anledning til fascination:

»Skønt Ann Curtis er en hård konkurrencesvømmer, slår det mig for hver Gang, jeg ser hende, hvor uendelig kvindelig og charmerende hun er. »Vi sidder og spejder efter Greta Andersen og Harup for at studere deres stil, men de bliver stadig væk« (de kom som bekendt først i dag) lo Curtis og tog om mælkeglasset med de

velmanicurerede hænder med de lakrøde negle» (Politiken den 28. juli 1948).

Det medvirkede dog hverken til at røre ved de etablerede forestillinger om sport som felt for dyrkelse af maskulinitet eller ved forestillingerne om køn i det hele taget. Journalistikken var fortsat – og skulle i mange år fremover forblive – en formidling om mænd, lavet af mænd, til mænd.

Spejling af national og international topsport

Da Statsradiofonien i 1951 iværksatte regelmæssig fjernsynsvirksomhed, havde man ikke de samme forbehold over for sportsstoffet som ved radioens start. Tværtimod var sport allerede fra de spæde forsøg tænkt som en væsentlig del af det nye medies indhold. Ledelsen i Statsradiofonien var klar over, at der skulle noget attraktivt folkeligt stof, som klart demonstrerede det nye medies muligheder, til at få danskerne til først at investere i de meget dyre tv-apparater og dernæst betale tv-licens. TV var i alle henseender et dyrt medie, og det skulle hurtigst muligt gøres til en aktivitet, som økonomisk hvilede i sig selv og ikke belastede den kulturpolitisk højt prioriterede radio.

TV's fremkomst fik store implikationer for sportsjournalistikken – både på kort og lang sigt. På kort sigt var mediet med til at internationalisere stofområdet, og på lang sigt var det en stærkt medvirkende faktor i en kommerialisering og professionalisering af sporten, hvilket sidst i det 20. århundrede kaldte på nye perspektiver i journalistikken.

Baggrunden for begge udviklinger var TV's visuelle dimension. I direkte transmissioner gav TV en unik mulighed for

både at formidle sportens kropslige, visuelle udtryk og sportskonkurrencernes iboende spænding og uforudsigelighed. Det gav mediet en formidlingsmæssig overlegenhed i forhold til de øvrige medier, som betød, at TV med årene fik en dagsordensættende rolle i journalistikken som helhed. De begivenheder og sportsgrene, som TV valgte at transmittere fra, blev avisjournalistikken nødt til at dække i en eller anden form.

I 1954 begyndte Statsradiofonien at sende direkte transmissioner fra både danske og udenlandske sportsbegivenheder. Hermed fik danskerne pludselig adgang til at opleve nogle af de mest prominente sportsbegivenheder i Europa direkte i både lyd og billede. Andre landes fodboldlandskampe, hestesport fra 'sportens hjemland' England, internationale mesterskaber i skøjteløb og transmissioner fra danske mesterskabstævner blev i løbet af 60'erne en del af det nye medies faste tilbud til seerne. I 1959 begyndte man at sende et ugentligt sportsmagasin med en rutinemæssig nyhedsdækning af sport på TV.

TV's dækning bidrog frem til midten af 70'erne først og fremmest til en internationalisering i kraft af, at lidt mere end halvdel af transmissionerne var fra begivenheder i udlandet – heraf var det langt fra alle, som var med dansk deltagelse, ligesom der blev transmitteret flittigt fra sportsgrene, som ikke havde større klangbund i den danske sportskultur. Underholdnings- og oplevelsesværdien ved international elitesport blev prioriteret – også fordi det var billigt programstof. Disse transmissioner blev formidlet gennem en række samarbejder med andre broadcastere, hvor man ønskede at udveksle programmer for at nedsætte omkostningerne ved det nye medie.³ Her viste sporten i kraft af sin visuelle side og sit internationale regelsæt sig særligt velegnet.

Samtidig var det disse programudvekslinger, som internationalt satte gang i en første kommercialiseringsbølge af sporten, idet kommercielle aktører ved disse transmissioner fik øje på helt nye muligheder for at få eksponering til et internationalt og meget stort publikum. I mange år forsøgte Danmarks Radio i samarbejde med broadcastere i Europa og i de øvrige nordiske lande at dæmme op for de kommercielle budskaber – men på sigt forgæves.

Frem til midten af 70'erne var TV's dækning karakteriseret ved en stor og voksende alsidighed, hvad angår fordeling på sportsgrene. Dette gjaldt de internationale transmissioner – men især i forhold til dansk sport. Ambitionen var at give så mange som mulig chancen for at få eksponeret deres sportsgren i det nye medie, og dermed få lige muligheder for at tiltrække nye aktive og publikummer. Man betragtede i høj grad mediet som et middel til at afspejle sporten positivt – men passivt. Det betød, at man helt frem til monopolbruddet i 1988 i stort omfang tilrettelagde sin dækning med udgangspunkt i sportsorganisationernes egen begivenhedskalender. Dette gjaldt både på transmissionssiden og i det ugentlige nyhedsmagasin, *Sportsmagasinet*, hvor udviklingen af TV-teknologien med tiden gjorde det lettere at sprede dækningen rent geografisk.

Fra midten af 70'erne begyndte kommercialiseringen af international sport indirekte at sætte sig præg på den danske TV-sport. En række af de internationale sportsbegivenheder begyndt at vokse i omfang – bl.a. af hensyn til de kommercielle samarbejdspartnere – og det satte både det nationale perspektiv i sportsdækningen og alsidigheden under pres. De internationale transmissioner begyndte at dominere i forhold til transmissioner fra danske begivenheder, og

da Danmarks Radio i 1978 købte rettigheder til at sende ugentlige transmissioner fra den engelske fodbold liga startede en udvikling, hvor alsidigheden i forhold til sportsgrene – i alt fald i transmissionsdækningen – var på kraftig retur. Samtidig fik man dog bedre redigeringsteknik og lettere transportabelt optage-udstyr, og forøgede derfor antallet af kortere sammendrag, reportager og nyhedsudsendelser, hvor både internationale og nationale begivenheder blev dækket.

De to løssalgsaviser *B.T.* og *Ekstra Bladet* var især gode til at udnytte TV's gennemslagskraft positivt i 50'erne, 60'erne og 70'erne, hvor de med stor succes udviklede en personorienteret tabloidjournalistik, hvor sportsdækningen fik særdeles høj prioritet. En dækning som i både form og indhold lagde sig direkte i kølvandet på TV-journalistikken. Redaktionelt knyttede man sig tæt til TV-transmitterede begivenheder og personer herfra. Omkring 1980 udgjorde således over halvdelen af *Ekstra Bladets* sportsstof foromtaler, reportager, ranglister og kommentarer til begivenheder på TV (Kabel & Nielsen 1980). Personvinklingen blev rendyrket, og det blev den svedige stemning i omklædningsrummet efter kampen og de forskellige personers oplevelse af kampen, som kom i centrum. Beskrivelser af danske sportsstjerner i udlandet, deres privatliv og ferier hjemme i Danmark understregede den intimisering, som journalistikken dyrkede. Beskrivelsen af begivenhederne på banen, blev nærmest reduceret til en række actionmættede fotos. Rollen som kontaktskaber til et underholdende stjerneunivers og kommenterende, vurderende ekspert var central. Formmæssigt viste TV's indflydelse sig i en stor forandring af lay-outet i de to aviser, hvor den visuelle og oplevelsesorienterede linje fra TV ud-

møntede sig i en ekspressiv lay-out stil, hvor store opmærksomhedsskabende rubrikker og mange fotos med tætte beskæringer og action udgjorde op mod halvdelen af spalteplassen.

Mediets behov træder i forgrunden

Fra midten af 70'erne (Gunnar Hansen stoppede i 1976) begyndte TV's dækning at ændre sig kvalitativt, idet mediet så småt begyndte selv at ville sætte en dagsorden og ville noget andet med stoffet end bare afspejle begivenhederne passivt ud fra et ønske om at støtte sportsbevægelsen. TV begyndte at udvikle dækningen mere på egne præmisser og bevægede sig dermed i en retning, hvor man både ville bruge stoffet til at underholde og forholde sig analyserende og journalistisk til sportsverdenen. Faktisk udviklede dansk TV i årene fra midt 70'erne og frem til 1988 de kvalitative træk i dækningen, som skulle blive helt dominerende efter indførelsen af konkurrence-TV i 1988.

Først og fremmest begyndte TV at tænke på publikum, og hvad der kunne tiltrække og fastholde et bredere publikum. Det skete allerede i forbindelse med *Sportslørdag*, som blev indført i 1978 og var et sammensat program, som lagde beslag på en stor del af sendefluden lørdag eftermiddag. For at forsvare omfanget blev det ganske enkelt nødvendigt at inkorporere mere underholdende elementer, som f.eks. quiz og opvisninger i programmet og indimellem vælge transmissioner fra showorienterede og æstetisk orienterede sportsgrene, som man vidste ville tiltrække et bredere publikum. Samtidig ville man dog også gerne bruge noget af tiden i *Sportslørdag* på baggrundsjournali-

stiske og dokumentariske indslag, hvor man gik bag om begivenhederne. I det hele taget begyndte intentionerne med TV-dækningen at blive mere komplekse – uanset om man ville underholde eller lave baggrundstof, var det dog mediets egne behov for enten at have et publikum eller profilere sig som journalistisk institution, der begyndte at få vægt allerede fra slutningen af 70'erne. Man var med andre ord godt på vej væk fra en opfattelse af mediet udelukkende som passivt spejl for sporten. I løbet af 80'erne udviklede TV også mere vedholdende en teknisk og taktisk analyserende tilgang i sin dækning. Det viste sig i første omgang i forbindelse med dækningen af det danske herrefodboldlandshold, som fik sit internationale gennembrud ved EM i Frankrig. Her blev transmissionerne suppleret med optaksprogrammer fra studiet, hvor den tidligere fodboldspiller, Tommy Troelsen, analyserede spillet. Denne formidlingsmæssige fokus på det taktiske og tekniske var en markant udvikling, som på én gang synliggjorde mediet og reflekterede den voksende professionalisme i sporten selv.

Efter indførelsen af konkurrence-TV i 1988 blev disse træk i TV-dækningen yderligere profileret som konsekvens af den publikumsorientering, som satte sig meget konsekvent igennem. Men derudover betød TV-konkurrencen, at TV blev til en forretningspartner for visse dele af sporten. Kampen om både publikum og indhold til et voksende antal kanaler, der tilmed skulle sende et voksende antal timer i døgnet, ud-møntede sig i en kamp om rettigheder til at dække de mest publikumsstærke sportsgrene. Først og fremmest betød det, at forholdet mellem TV og de sportsorganisationer, som lå inde med de mest attraktive rettigheder, blev til et forretningsfællesskab, hvor man i fællesskab udviklede et fælles pro-

dukt, som kunne sælges til både seere, tilskuere ude på stadions og sponsorer. Dernæst betød det, at man opgav idealet om alsidighed. TV's investering i bestemte sportsgrene betød, at der kom et voksende antal transmissioner og nyhedshistorier fra disse sportsgrene – på bekostning af alle andre. Endelig betød først kommerialiseringen, professionaliseringen og senere konkurrencen mellem TV, at der blev udviklet en egentlig kritisk tilgang i sportsjournalistikken. For at opnå politisk legitimitet og et image som seriøs og attraktiv kvalitetskanal for både annoncører og publikum, var det nemlig vigtigt, for de enkelte TV-stationer også at profilere sig gennem selvstændige, kritiske vinkler på sporten. En ambition, som både har været til irritation for sporten og dets samarbejdspartnere, men også langt hen ad vejen har været i harmoni med de kommercielle samarbejdspartneres interesse i at sikre 'renhed' i det produkt, som de har investeret i.

Sportens kommerialisering og professionalisering (der økonomisk var understøttet af TV), samt TV's tiltagende indflydelse på sporten og mediets konstante indsnævring i perspektivet har skabt en række dilemmaer i sportsjournalistikken som helhed. Først og

fremmest har TV's dominans fremtvinget en udvikling i den trykte journalistisk, hvor man både har forsøgt at finde sine formidlingsmæssige niches og egne vinkler på stoffet i form af større alsidighed, kommentarer, analyser og baggrundsstof, portrætter etc. Samtidig har de samme aviser fået stadig vanskeligere ved at begå sig i mediekonkurrencen, hvor TV og senest internet har gjort store indhug i avispublikummet. Det har betydet, at aviserne også er blevet mere og mere styrede af markeds kræfterne og de medfølgende tendenser til at prioritere de publikums populære og underholdende vinkler på sportsstoffet. TV får af kommercielle årsager en privilegeret adgang til de mest populære sportsgrene og deres stjerner, og de trykte medier oplever, at det i tiltagende grad er svært for dem at få adgang til attraktive, populære solo-historier, som kan markere dem i konkurrencen. For nogle journalister har løsningen været at dyrke en tættere omgang med sportsstjernerne for at få disse historier, for andre har det været en mere konsekvent fokus på analyse og baggrund for at levere et modspil til TV. Den konsensus, som indtil TV-konkurrencen prægede dansk sportsjournalistik, er definitivt brudt.

Noter

1. Denne opfattelse af medieudvikling bliver i medievidenskaben betegnet som en evolutionær synsvinkel på medier. Den funktionelle forståelse er stærkt inspireret af Andersen m.fl. 1977.
2. I Frandsen 1996 karakteriseres sport som både en præsentativ symbolform, et spillfænomen og et rituel fænomen.
3. Her er det især programudvekslingssamarbejdet Eurovisionen, som blev dannet i 1954, der har spillet en rolle. Men også Nordvisionen, der var et nordisk programudvekslingssamarbejde fra 1959, har haft betydning.

Litteratur

- Andersen, Eigil m.fl. *Ikke et ord om ytringsfrihed*, Modtryk, Århus 1977.
- Bonde, Hans *Sport og mandighed*, Odense 1991.
- Buch, R. & Munch, G. (red.) *B.T.*, København 1966.
- Bøje, Claus og Søren Riiskjær *Fritidens orden og uorden*, Slagelse 1991.
- Cardiff, David *The serious and the popular: Aspects of the evolution of style in the radio talk 1928-1939*, Media, Culture and Society 1980 (2), pp. 29-47.
- Christiansen, Ernst *40 år i radio og tv*, København 1965.
- Frandsen, Kirsten *Dansk Sportsjournalistik. Fra sport til publikum*, Århus 1996.
- Frandsen, Kirsten *Sportsjournalistik*, MedieKultur 1998 (28), pp. 23-37.
- Frandsen, Kirsten *Sport I: Hjarvard, S. (red) Dansk TV's historie*, København 2006.
- Hodne, Magnus *Baklængs inn i framtiden...* Upubliceret hovedopgave i medievitenskap, Institut for medier og kommunikation. Universitetet i Oslo 2001.
- Idorn, John *Dansk Idrætsforbunds Jubilæumsskrift 1896-1971*, DIF, København 1971.
- Jakobsen, Torben *Legemskultur i mellemkrigstiden* Specialeafhandling, Historisk Institut, Aarhus Universitet 1982.
- Kabel, L. & Nielsen, J. *Skrivebordsterrorisme. Chikane mod et kendt dagblad*, Upubliceret speciale, Institut for Nordisk sprog og litteratur, Aarhus Universitet 1980.
- Korsgaard, Ove *Kampen om kroppen: Dansk idræts historie gennem 200 år*, København 1982.
- Møller, Jørn *TV-sport DR Forskningsrapport 3B/86*, København 1986.
- Rasmussen, Gunnar *Sportsjournalistik: En pragmatisk og ideologikritisk undersøgelse*, Grenå 1974.
- Reimer, Bo *Uppspel. Den svenska TV-sportens historia*, Stockholm 2002.
- Skovmand, Roar (red) *DR 50*, København 1975.
- Thomsen, Niels *Dagbladskonkurrencen 1870-1970: Politik, journalistik og økonomi i dansk dagspresses strukturudvikling*, København 1972.
- DRs årbøger 1946-88.

